

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНІ
ВІДНОСИНИ

FINANCIAL AND CREDIT
RELATIONS

УДК 336.748.12: 330.342.2
JEL Classification E52

Думич Наталія

здобувач кафедри теоретичної та прикладної економіки*
Львівський торговельно-економічний університет
м. Львів, Україна
E-mail: natdumich@meta.ua

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА РЕГУЛЮВАННЯ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЕКОНОМІКАХ: НА ПРИКЛАДІ УГОРЩИНИ

Анотація

Вступ. Обрання правильної дієвої макроекономічної політики на початковому етапі ринкових перетворень є важливою основою подальших трансформацій у цьому напрямі.

Методи. Теоретичну методологічну та інформаційну основу проведених досліджень склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань аналізу інфляційних процесів у трансформаційних економіках, офіційні статистичні матеріали Державного комітету статистики України, звіти НБУ, та Центрального банку Угорщини.

Результати. Досліджено інфляційний процес у країнах з трансформаційною економікою на прикладі Угорщини. Проведено аналіз макроекономічної ситуації Угорщини. Обґрунтовано заходи подальшого використання угорського досвіду Україною. Особливу увагу приділено вдосконаленню нормативно-правової бази для підготовки до впровадження режиму таргетування інфляції.

Перспективи. Результати дослідження можуть бути використані державними органами, що професійно здійснюють регулювання цін, Міністерством фінансів, Державними статистичними органами.

Ключові слова: таргетування інфляції, процентна ставка, монетарна політика, пропозиція грошей, індекс споживчих цін.

Вступ. Подолання інфляції є однією з найважливіших проблем трансформаційних економік. Хоча інфляційний процес має багато спільних ознак у країнах з трансформаційною економікою, але у кожній з них він протікав по-різному. Цей процес багато в чому залежав від ринкових реформ, які проводилися у певній державі з трансформаційною економікою.

Обрання правильної дієвої макроекономічної політики на початковому етапі ринкових перетворень є важливою основою подальших трансформацій у цьому напрямі. Вибір і зміна (відповідно до змін в економіці) жорсткої чи м'якої фінансової і монетарної політики залежить від рішень певної країни з трансформаційною економікою.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема інфляції у свій час займалися такі вчені: Дж. Локк, Дж. Лоу, Ж. Б. Сей, А. Сміт, Д. Рікардо, Г. Торнтон, Дж. С. Міль, Р. Оуен, Є. Бем-Баверк, К. Віксель, Г. Касель, У. Мітчел, Н. Тургенєв, Л. Радищев, К. Джевонс, А. Маршал,

* Науковий керівник Башнянин Г. І. – д.е.н., професор

Дж. М. Кейнс, Дж. Р. Гікс, Д. Робінсон, Дж. Мід, М. Фрідман, Дж. Філіпс, Е. Фелпс, Дж. Тобін, Л. Валерас, Р. Лукас та А. Лейонхуфвуд.

Серед українських вчених можна виділити праці А. Гальчинського, В. Гесця, О. Мельника, М. Савлука. В умовах ринкової трансформації інфляцію аналізували: Я. Корнаї, О. Тимченко, С. Фішер. Однак, у більшості наукових досліджень мало уваги приділено розробці практичних рекомендацій щодо досліджуваної у статті теми. Усе це свідчить про актуальність даного дослідження в науковому і практичному аспектах.

Мета. Метою дослідження є аналіз державної політики регулювання інфляційних процесів у трансформаційних економіках на прикладі Угорщини, та, на основі дослідження, надання рекомендацій щодо покращення макроекономічної ситуації в Україні.

Методологія дослідження. Теоретичну методологічну та інформаційну основу проведених досліджень склали наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених з питань аналізу інфляційних процесів у трансформаційних економіках, офіційні статистичні матеріали Державного комітету статистики України, звіти НБУ та Центрального Банку Угорщини. З метою забезпечення достовірності та обґрунтованості одержаних результатів дослідження, для вирішення поставлених завдань використовувались такі методи: індукції та дедукції – при проведенні теоретичних узагальнень, формулювання висновків; метод аналогій – при порівнянні закордонного досвіду подолання інфляції; економіко-статистичний метод – при аналізі макроекономічної політики Польщі; ретроспективний аналіз, за допомогою якого визначено сутність та причини виникнення інфляції; методи системного аналізу та узагальнення.

Результати. Країни Центрально-Східної Європи (ЦСЄ) не мають єдиної моделі трансформаційного процесу. У цих країнах використовувалися еволюційні підходи (Угорщина), або стратегії, побудовані на основі “шокової терапії” (польська модель), але можна виділити також і спільні риси серед цих держав. Характерною особливістю країн ЦСЄ, навіть тих, які використовували найбільш радикальні перетворення, є еволюційність змін.

Загалом інфляційний процес у трансформаційних економіках можна поділити на чотири періоди:

- перший період (1989/1990–1992) характеризувався високим рівнем інфляції. Країни, які мали кращі макроекономічні стартові умови (Чехія, Словаччина) або які швидше розпочали ринкові реформи (Угорщина), досягли позитивних макроекономічних результатів у короткостроковому періоді, а в країнах із значними макроекономічними дисбалансами спостерігався значний рівень інфляції (Польща);

- у другий період (1992–1998) завдяки успішним стабілізаційним заходам, інфляція зменшилася з помірного (Чехія, Словаччина) або високого (Естонія, Латвія, Литва, Словенія) до нижчого рівня завдяки антиінфляційній політиці, жорсткій монетарній політиці та фіксованому обмінному курсу;

- третій період (1998–2000) характеризувався впливом зовнішніх шоків (Азійська криза) на внутрішню економічну ситуацію;

- четвертий період (2001–2016) характеризується зменшенням інфляції нижче 10% [10, с. 1–3].

Країни ЦСЄ орієнтувалися на створення західного типу центрального банку. В даному випадку, особливістю перехідного періоду для банків є те, що дії центрального банку впливають на економіку із значним лагом. Існує негативний зв'язок між інфляцією та лібералізацією. Також існує негативний зв'язок між зростанням незалежності центрального банку та інфляцією [7, с. 237–264].

Угорщина, на відміну від України, відкрито обрала курс на інтеграцію у європейські економічні структури. Така позиція стала гарантією для надання їй грошової та інвестиційної допомоги для реструктуризації економіки: за 1,5–2 роки 20–42 млрд дол. Таку підтримку було надано насамперед Польщі, Угорщині, Чехії.

Крім того, в Угорщині зосередились на розв'язанні таких проблем:

- розроблення програм переходу до ринку;
- створення передумов для розвитку приватного сектору;
- зведення до мінімуму втручання держави в ціноутворення;
- запровадження часткової конвертованості валюти, фінансування дефіцитів бюджетів за рахунок випуску облігацій державних позик;
- формування товарних ринків, ринків капіталів і цінних паперів, валютно-фінансових та банківсько-кредитних систем, товарно-грошових бірж, аукціонів.

У період 1990–2016 рр. більшість країн ЦСЄ домоглися помітних успіхів у стабілізації економіки. Процес стабілізації у цих країнах мав такі спільні риси: стабілізація обмінного курсу; швидкий спад високої інфляції; різке скорочення державного дефіциту; припинення швидкого зростання грошової маси.

В економічно розвинутих країнах одним з головних елементів політики з досягнення інфляційних цілей є ефективна система зв'язку з громадськістю, через яку здійснюється вплив насамперед на інфляційні очікування суб'єктів господарювання. Важливими є напрями використання грошової маси, які визначають відповідні пропорції між споживанням на заощадженням, і здійснюють тиск на ціни.

Уряд повинен широко використовувати ринкові інструменти, і обмежувати застосування адміністративних важелів. Тільки за таких умов можна забезпечити довгострокову цінову стабільність.

НБУ повинен надавати громадськості прості, короткі і чіткі пояснення щодо грошово-кредитної політики, а також визначати пріоритетність цілей. Ціллю стратегії комунікації є досягнення кращого розуміння громадськістю грошово-кредитної та курсової політики. Це сприяє покращенню довіри до політики НБУ та підвищенню її ефективності. Сьогодні НБУ не має системної стратегії комунікації, і повідомляє про цілі та заходи короткострокової грошово-кредитної політики, проте чітко не оголошує середньо- та довгострокові цілі, а тільки щорічно публікує звіт про свою діяльність щодо Основних засад грошово-кредитної політики, а перспективи довгострокових монетарних стратегій не обговорюються з представниками широкого кола громадськості. Для підвищення прозорості потрібно використовувати різні канали комунікації, оскільки лише шляхом успішного впливу на очікування та вживання відповідних заходів центральний банк може зміцнити довіру до себе та підтримати свою реальну незалежність [8, с. 1–12].

Окрім встановлення інфляційної цілі, система таргетування інфляції передбачає:

- розробку якісної методології для здійснення прогнозу інфляції [7, с. 237–264];
- функціонування режиму керованого плаваючого валютного курсу;
- високий розвиток фінансових ринків, здатних ефективно використовувати інструменти грошово-кредитної політики та їх вплив на економічний розвиток [6, с. 1–21];
- публічне проголошення урядом і центральним банком реалістичної і прозорої стратегії середньострокової цінової стабільності та проміжної цілі щодо інфляції на період достатній для того, щоб зміни у монетарній політиці встигли впливати на рівень інфляції;
- чітку і комплексну систему комунікацій центрального банку з усіма макроекономічними агентами для підтримання довіри до монетарної політики;
- чітку стратегічну визначеність щодо того, як монетарна політика, шляхом зміни відсоткової ставки, може доводити рівень інфляції до рівня цільового показника [5, с. 1–35];
- посилення підзвітності центрального банку перед суспільством;
- створення досконалої системи економічного аналізу та прогнозування;
- існування чітких правил та процедур, за якими повинен діяти центральний банк, абсолютно незалежно обираючи інструменти монетарної політики [9, с. 1–3];
- законодавчого затвердження узгодженого усіма зацікавленими сторонами рівня інфляції

на довгостроковий період. А коли фактично досягнутий рівень інфляції відрізняється від запланованого, потрібно пояснювати ситуацію щодо такого відхилення, а також скільки часу потрібно для досягнення затвердженої динаміки інфляції.

Висновки і перспективи. Отже, інфляційний процес у досліджуваних країнах з трансформаційною економікою проходив по-різному, залежно від макроекономічної ситуації кожної з країн. Отож, на сучасному етапі розвитку ринкової економіки, можна використовувати досвід цих країн не тільки в Україні, але й в інших державах з трансформаційною економікою.

Сьогодні НБУ не має системної стратегії комунікації, і повідомляє про цілі та заходи короткострокової грошово-кредитної політики, проте чітко не оголошує середньо- та довгострокові цілі, а тільки щорічно публікує звіт про свою діяльність щодо Основних засад грошово-кредитної політики, а перспективи довгострокових монетарних стратегій не обговорюються з представниками широкого кола громадськості. Для підвищення прозорості потрібно використовувати різні канали комунікації, оскільки лише шляхом успішного впливу на очікування та вживання відповідних заходів центральний банк може зміцнити довіру до себе та підтримати свою реальну незалежність. НБУ повинен надавати громадськості прості, короткі і чіткі пояснення щодо грошово-кредитної політики, а також визначати пріоритетність цілей. Ціллю стратегії комунікації є досягнення кращого розуміння громадськістю грошово-кредитної та курсової політики. Це сприяє покращенню довіри до політики НБУ та підвищенню її ефективності. Уряд повинен широко використовувати ринкові інструменти, і обмежувати застосування адміністративних важелів. Тільки за таких умов можна забезпечити довгострокову цінову стабільність.

Список використаних джерел

1. Вдовиченко Н. Є. Інфляція та її вплив на економіку України [Текст] / Н. Є. Вдовиченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 1. – С. 93–102.
2. Корнаї Я. Шлях до вільної економіки. Відхід від соціалістичної системи: угорський приклад [Текст] / Я. Корнаї / пер. з англ. – К. : Наукова думка, 1991. – 140 с.
3. Сусіденко В. Т. Особливості регулювання інфляції в Україні: стан та перспективи [Текст] / В. Т. Сусіденко, Ю. В. Сусіденко // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. – 2015. – Вип. 2. – С. 163–170.
4. Чайковська М. А. Сучасний стан та особливості регулювання інфляції в Україні [Текст] / М. А. Чайковська, В. С. Норенко // Молодий вчений. – 2014. – № 5(1). – С. 163–166.
5. Aizenman J. Inflation Targeting and Real Exchange Rates in Emerging Markets / Aizenman J., Hutchison M., Noy I. // IMF Working Paper. – 2016. – № 8. – P. 1–35.
6. Ard C. Inflation in Poland: How Much Can Globalization Explain? / C. Ard // IMF Working Paper. – 2016. – № 41. – P. 1–21.
7. Cukierman A. Central bank reform, liberalization and inflation in transition economies – an international perspective / Cukierman A., Miller G. P., Neyapti B. // Journal of Monetary Economics. – 2012. – Vol. 49. – Iss. 2. – P. 237–264.
8. Inflation and disinflation in Central and Eastern Europe trends in the region // ICEG Budapest European Center. – 2012. – № 5. – P. 1–12.
9. Moseley A. Eastern Europe, Middle East and Africa perspectives / A. Moseley // International Economist – Global Economic Research. – 2010. – № 1. – P. 1–3.

Dumych Natalia

Postgraduate Student

Department of Theoretical and Practical Economics,

Lviv University of Trade and Economics

Lviv, Ukraine

E-mail: natdumich@meta.ua

TRANSITION ECONOMIES NATIONAL POLICY OF INFLATION REGULATION: THE CASE OF HUNGARY

Abstract

Introduction. Choosing the correct effective macroeconomic policies in the initial stage of market reforms is an important foundation for further transformation in this direction.

Methods. The works of domestic and foreign scholars on the analysis of inflation in transition economies, official statistical data of the State Statistics Committee of Ukraine, reports the NBU and Central Bank of Hungary made the theoretical and methodological base of scientific researches.

Results. The inflationary process in transition economies on the case of Hungary is investigated in the article. The macroeconomic situation in Hungary is analyzed. Reasonable steps further using of the Hungarian experience for Ukraine are founded. Particular attention to the normative acts improvement in preparation for the introduction of inflation targeting regime is given.

Discussion. The results of this study can be used by professionally regulating prices public authorities, such as the Ministry of Finance, the state statistical agencies.

Keywords: inflation targeting, exchange rate, fiscal policy, inflationary expectations, interest rate, monetary policy, money supply, consumer price index, price support.

References

1. Vdovychenko, N. Ye. (2015). Inflatsiia ta yii vplyv na ekonomiku Ukrainy [Inflation and its impact on the economy of Ukraine]. *Foreign trade, economics, finance, law*, 1, 93–102.
2. Kornai, J. (1991). *Shliakh do vilnoi ekonomiky. Vidkhid vid sotsialistychnoi systemy: uhorskyi pryklad* [The Road to a Free Economy. Shifting from a Socialist System: the Example of Hungary]. Kyiv : Naukova dumka.
3. Susidenko, V. T., & Susidenko, Yu. V. (2015). Osoblyvosti rehuliuвання inflatsii v Ukraini: stan ta perspektivy [Peculiarities of inflation regulation in Ukraine: condition and perspectives]. *Bulletin of Chernivtsi Trade and Economic Institute. Economic science*, 2, 163–170.
4. Chaikovska, M. A., & Norenko, V. S. (2014). Suchasnyi stan ta osoblyvosti rehuliuвання inflatsii v Ukraini [Current situation and characteristics of inflation regulation in Ukraine]. *Young scientist*, 5 (1), 163–166.
5. Aizenman, J. Hutchison, M., & Noy, I. (2016). Inflation Targeting and Real Exchange Rates in Emerging Markets. *IMF Working Paper*, 8, 1–35.
6. Ard, C. (2016). Inflation in Poland: How Much Can Globalization Explain? *IMF Working Paper*, 41, 1–21.
7. Cukierman, A. Miller, G. P., & Neyapti, B. (2012). Central bank reform, liberalization and inflation in transition economies – an international perspective. *Journal of Monetary Economics*, 49, 2, 237–264.
8. Inflation and disinflation in Central and Eastern Europe trends in the region. (2012). *ICEG Budapest European Center*, 5, 1–12.
9. Moseley, A. (2010). Eastern Europe, Middle East and Africa perspectives. *International Economist – Global Economic Research*, 1, 1–3.

